

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
Katedra aplikované fyziky a techniky
Katedra pedagogiky a psychologie

LIDOVÉ ZVYKY A ŘEMESLA

Metodická podpora kurzu KA2.2

Profesní podpora pedagogů předškolního vzdělávání
OP VK: CZ.1.07/1.3.00/48.0078

Klíčová aktivita:
Programy pro předškolní polytechnické vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Konstruktivistické pojetí předškolního technického vzdělávání

Sféra techniky je jednou z oblastí lidské činnosti, která vykazuje velmi dynamické změny, velký a kontinuální nárůst informací, jejichž platnost bývá často navíc, mnohdy drasticky, časově omezená. Z těchto důvodů klade současná společnost vysoké nároky na základní technickou gramotnost člověka, jeho přizpůsobivost a ochotu se celoživotně technicky vzdělávat.

Dítě, které nyní vzděláváme v MŠ, nebude mít zřejmě na výběr jinou přijatelnou alternativu, než svůj život žít ve stále složitějším technickém prostředí. Přitom nikdo z nás neví a ani si neumí přesně představit, jak tento technický svět v jeho dospělosti bude vypadat. Stále složitější bude tedy i příprava na život v tomto prostředí a to se musí promítnout i do předškolního vzdělávání. Především ve zvýšení časového fondu na tuto přípravu a v permanentní obsahové a didaktické inovaci obsahu technického vzdělávání. Toto bylo před časem zohledněno i při koncepci RVP pro PV v kapitolách Dítě a společnost a Dítě a svět.

Pokládat základy v jakékoliv oblasti lidského poznání je vždy profesionálně složitý a zodpovědný proces. Jistou výhodou lze u předškolního technického vzdělávání spatřovat ve faktu, že **děti v tomto věku vždy zajímá, co se kolem nich děje, proč a z čeho věci kolem nás vznikají, jak a kde vznikají, kdo je zhotovuje, jakému účelu slouží v životě a co se s nimi stane, až přestanou sloužit.** Chceme-li se ovšem věnovat svému technickému vzdělávání i technickému vzdělávání druhých lidí, neměli bychom se zřejmě především odnaučit klást si celý život podobné otázky a jako učitelé důsledně vytvářet podmínky, o kterých je prokazatelně známo, že aktivitu lidí v učebním procesu stimulují. Při dětských technických hrách, při konstruování či manipulaci s různými technickými objekty a zařízeními nejde pouze o získání specifických zručností, jak je to často nevhodně zúženě chápáno, ale jde především o rozvoj duševních funkcí: vnímání, představivosti, myšlení, tvořivosti a vynalézavosti. Praktické činnosti v rámci technické výchovy sehrávají důležitou úlohu, ale pouze tehdy, když poznatky, psychomotorické schopnosti a žádoucí postoje dítě získá výhradně prostřednictvím vlastní činnosti, vlastní cestou hledání, objevování, vlastní zkušeností. Tento způsob dětského uchopování technického světa je ale velmi náročný pro učitele, na jeho schopnost chápat dětské vnímání světa, jeho schopnost identifikace a porozumění zájmům dítěte, jeho schopnost dávat správné impulzy a nenásilně řídit učební proces. Pro učitele by byl podstatně snazší tradiční, transmisivní způsob výuky, se kterým se dosud často setkáváme na vyšších stupních škol. Z naší dlouholeté zkušenosti vyplývá, že na českých školách různých stupňů má technická výchova, jako součást všeobecného vzdělání školní populace, neoptimálnější podobu právě ve školách mateřských. Tam se lze v průměru nejčastěji setkat se skutečně konstruktivistickými přístupy k výuce.

S technickým vzděláním úzce souvisí pojem **technická gramotnost**, jehož obecná obsahová náplň se v odborné veřejnosti v posledních letech intenzivně konstituuje a aktualizuje. Pro naše potřeby je nutno pouze stručně shrnout výsledky těchto snah o konkrétnější vymezení pojmu technická gramotnost. Lze je postihnout především těmito obsahovými složkami: **základní orientace v různých odvětvích techniky; znalost dějin techniky; znalost podstaty, funkce a konstrukce technického objektu; znalost použitých technologií a materiálů; ekologické, ekonomické, estetické a bezpečnostní informace; znalost a schopnost manipulace s informacemi uložených v elektronické podobě** atd. Vymezování pojmu technická gramotnost by mělo vždy zahrnovat složku vědomostní, dovednostní a postojovou a můžeme ji též chápat jako **technické vzdělanostní minimum, které by si měl osvojit každý jedinec.**

V jiném pojetí zahrnuje technická gramotnost tři dimenze: využití techniky, hodnocení techniky a význam techniky. Jednotlivé dimenze jsou vymezovány následujícím způsobem:

- **Využití techniky** zahrnuje získání znalostí a dovedností nutných k vytváření technických produktů a jejich následné správné používání.
- **Hodnocení techniky** spočívá ve schopnosti kritického posouzení dopadu a důsledků techniky.
- **Význam techniky** spočívá v pochopení výsledků technických inovací a jejich vztahu k vyšší životní úrovni společnosti.

Technická gramotnost je vedle informační gramotnosti ze všech školních gramotností nejmladší, proto je transformace do učebního procesu všech stupňů a typů škol zatím pomalejší, nerovnoměrná, málo systematická a často zřetelně nedosahuje srovnatelné důležitosti jako již stabilní a tradiční gramotnosti (např. čtenářská, matematická...) a dosud je občas dokonce ponechávána pouze na subjektivních zájmech a soukromé improvizaci dítěte.

Stále větší prostor ve všeobecném technickém vzdělávání, včetně našeho předškolního stupně, je nutně věnován rozvoji dovedností **uživatelské techniky**. Cílem tohoto směru technického vzdělání je **rozvíjení praktických schopností člověka volit vhodná technická řešení problémů, s důrazem na úspornost, šetrnost k okolí, bezpečnost při činnosti a získání schopnosti komunikace s odborníkem.**

Pro potřeby našich kurzů je nejdůležitější si ilustrovat, jak může předškolní technická gramotnost vypadat, jakým způsobem ji můžeme s dětmi konstruovat. Zároveň bychom si měli uvědomovat, že naše vlastní podoba technické gramotnosti, kterou jsme mnohdy získali již v roli žáka, bude významně ovlivňovat i podobu technické gramotnosti našich žáků.

Podoba technické gramotnosti v předškolním vzdělávání

Složka vědomostní

- **Poznátky o vlastnostech materiálů:** materiály mají různé vlastnosti (měkké, tvrdé, pevné, ohebné, savé, nesavé, odolné, křehké...); vlastnosti materiálů je užitečné objevit, protože to uplatníme, když budeme tvořit; papír, textil, dřevo jsou savé; papír lze dobře trhat, lze ho stříhat nůžkami; textil bývá pevnější než papír; textil většinou nelze trhat, musíme ho stříhat; materiály můžeme spojovat, dobře se to dělá u hodně z nich lepením; pomocí lepidla lze spojit 2 i více vrstev papíru i textilu; Herkules lepí dřevo, textil, papír..., nezasychá rychle, s předměty můžeme ještě chvíli pohybovat, upravovat je a po vytvrzení je spoj průhledný; neexistuje zcela univerzální lepidlo; hliníková fólie je měkká a pružná, proto lze do kalíšků od svíček vytlačovat motivy; papír po namočení do škrobu a uschnutí je velmi pevný; vyfouklá vajíčka jsou křehká a snadno rozbitelná, můžeme je ale polepovat a barvit; textilie, které se třepí, jsou utkané....)
- **Poznátky o nástrojích, nářadí a pomůckách:** na různé materiály používáme různé nástroje, abychom si práci ulehčili a zlepšili její výsledek; nůžkami lze stříhat papír, textil, kovovou fólii... jestliže jsou nůžky tupé, materiál trhají, nutná údržba; existují nůžky pro leváky; kulaté tvary se snáze a lépe stříhají zaoblenými nůžkami; pro vytlačování do folie postačí vypsána propiska; ...
- **Poznátky vyplývající z technologie:** důkladné propracování hlíny je nutné, aby předmět při vypalování nepraskl; lepidlo nanášíme vždy na suchý a čistý povrch; výsledek práce záleží i na tom, zda dodržíme pracovní postup; pro předměty umístěné venku použijeme materiály odolné vodě nebo trvanlivější povrchovou úpravu....
- **Technická terminologie:** názvy technik, dílčích technologických operací, nářadí a jejich druhů, pomůcek, nástrojů, materiálů, řemesel, technických objektů; stavebních slohů; objevů, vynálezů.
- **Poznátky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** společné objevení a vyvození konkrétních **rizik** při práci s různými materiály, nářadím, pomůckami; rizika prostředí

na exkurzi; ekologické nakládání s materiály a pomůckami, odpadem (hlavní rizika: znečištění oděvu, rukou, nábytku, ostatních dětí; poranění nástroji- nůžky, ulamovací nože, pořezání hranou papíru; vylití vody a uklouznutí).

- Konkrétní podoba **prevence** při práci s různými materiály, náradím, pomůckami; při pobytu v neznámém prostředí (při řízeném rozhovoru děti samy vyvodí: hlavní prevence: ušpinění- podložky na lavice, pracovní oděv, dodržování pořádku při práci, mytí rukou, sezení u činnosti; při činnostech nechodíme, neotáčíme se, dáváme pozor na ostatní děti, nepřikládáme pomůcky a nástroje blízko obličeje, při stříhání dáváme pozor na to, kde máme 2. ruku, abychom se nestříhli; nenaléváme plné kelímky vodou
- Podoba **1. pomoci** při práci s různými materiály, nástroji, pomůckami; při pobytu v novém a neznámém prostředí (při řízeném rozhovoru děti samy vyvodí: 1. Pomoc při říznutí, uklouznutí...; hlásit všechny úrazy a ošetřit)
- **Poznatky o širším světě techniky:** různé druhy řemesel, zaměstnání a povolání lidí; různé pracovní činnosti a pracovní předměty; elementární představy o výrobě některých běžných věcí z okolního života dítěte: výroba papíru, zhotovení textilu, výroba rohlíku, výroba svíčky, mýdla. ....; elementární povědomí o širším technickém prostředí, jeho vývoji, proměnách (obydlení lidí, budování cest, uchovávání potravin, přeprava lidí a nákladů, zařízení pro hygienu lidí, odívání lidí, praní prádla, žehlení, obouvání, vývoj materiálů pro psaní, vývoj knih, plavidla, kuchyně, dějiny nábytku ...), technické památky v okolí; bydliště dítěte

Složka psychomotorická

- Praktická manipulace s různými materiály, pomůckami a nástroji, provádění jednoduchých pracovních činností a úkonů
- Osvojení si celého systému technologických kroků (techniky), např. ubruskové techniky, plstění, výroby ručního papíru, výroby svíček, mýdel, vytlačování do fólie.
- Osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických činností (rovné stříhání; přestřížení materiálu; povrchové úpravy papíru, hlíny; spojování materiálů; příprava těsta k modelování, vytváření si mentální představy o činnosti...)
- Osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí: jemná, hrubá motorika; plošná a prostorová představivost; čistota a pečlivost provedení; představa a návrh tvaru předmětu, včetně zohlednění vlastností materiálu a jeho předpokládané funkce; odhad a volba správných proporcí předmětu; analýza jednotlivých částí předmětu, návrh optimálního způsobu spojení; plánování a promyšlení technologického postupu; využití a aplikace předchozích zkušeností, vědomostí a dovedností; navrhování více variant řešení, včetně nekonvenčních nápadů; rozpoznávání příčin a důsledků jevů, postřehnutí skrytých souvislostí; systematická praktická činnost postupně rozvíjí, odblokovává a uvolňuje tvořivost; předškolní tvořivé aktivity mohou částečně kompenzovat nedostatek osobního kontaktu lidí s přirozeným tvořivým životním prostředím.

Složka postojová

- **Ekonomické postoje:** nakládání s časem; uspořádání pracovního místa; Neplýtvání s materiálem, ekonomická dostupnost materiálů a pomůcek, recyklace;
- **Ekologické postoje:** preference přírodních materiálů, likvidace zbytků materiálů bez ekologické zátěže; třídění a recyklace surovin.
- **Estetické postoje:** povrchové úpravy, volba materiálu s ohledem na účel předmětu a estetiku; výhodnost pečlivé povrchové úpravy; vkusná kombinace barev a materiálů;
- **Sociální rozvoj:** úcta k práci druhých a k práci předchozích generací; spolupráce ve skupině; pomoc druhým, podpora vztahů v rodině (pomoc a obdarování), tradiční oslavy svátků; komunikace mezi žáky a žáky a učitelem; komunikace s technickým odborníkem; ohleduplnost při práci, nutnost přípravy na práci...

- **Osobnostní rozvoj:** ochota a vůle být v technice aktivní (bariéry, strachy, předsudky); bezpečnostní a hygienické postoje (pracovní oděv, uspořádání pracovního místa, údržba nástrojů, rizika, prevence, 1. pomoc); vztah k regionu a jeho historii, lidovým zvykům a řemeslům, technickým a industriálním památkám; ocenění významu techniky; nutnost znalosti rizik při neznalém a nedbalém zacházení s technikou; ocenění významu technologické kázně; ocenění a význam pracovní vytrvalosti, pečlivosti, originality, pružnosti, propracovanosti, badatelského přístupu, zvědavosti, snahy experimentovat; reálným prožíváním jednotlivých fází tvořivého procesu si děti lépe uvědomují vlastní tvořivé schopnosti; předškolní tvořivé aktivity mohou být prevencí konzumního stylu života a součástí zdravého životního stylu jedince.

Bezpečnost a hygiena při činnostech v MŠ

V posledních letech jsme často konfrontováni ve školkách a školách s extrémně narůstajícími požadavky rodičů na zajištění bezpečnosti dětí, které s tématem technického vzdělávání úzce souvisí. Dovolili jsme si tento jev pracovně nazvat **fenomémem příliš bezpečných dětských hřišť**. Vyznačuje se především jednostrannými a extrémními nároky na učitele, které jsou jednak, i při nejlepší učitelově vůli, prakticky stěží splnitelné a vycházejí hlavně z naprostého nepochopení systému bezpečnosti, jsou spíše projevem těžké bezpečnosti ngramotnosti části rodičovské populace.

Na snaze o bezpečnost není naprosto nic špatného, ba právě naopak, problém ovšem nastává, pokud nepoužíváme hlavu, nemyslíme a místo toho požadujeme a dožadujeme se extrémně bezpečného prostředí a to především pro naše děti. Nejráději bychom, aby děti vůbec nic nedělaly, neb je to nebezpečné (sám život patří k nejnebezpečnějším), aby jejich dětská hřiště, školky, školy, domácnosti byly vybaveny extrémními a certifikovanými zabezpečovacími zařízeními, aby dětská pískoviště obsahovala „písek výhradně se zrnitostí 0,02-2 mm bez jílových a prachových částic“, pod skluzavkou byla přesně specifikovaná záchranná síť atd.

Musíme vzít v této souvislosti ale v úvahu objektivní skutečnost, že podmínky pro život se neustále mění, a proto nelze přebírat v oblasti bezpečnosti rady předchozích generací, neb žily v diametrálně jiných podmínkách. Především exteriér se hluboce změnil, bezpečný vnější prostor pro dětské hry je dnes těžko dostupný. Zatímco ale dřívější generace dětí procházely běžným životním prostředím, dnešní děti vyrůstají ve vydezinfikované bublině extrémních bezpečnostních zabezpečení. Je to pro jejich život dobré? Výsledkem jsou často sice nějakým způsobem bezpečné, ale myšlenkově, psychomotoricky a postojově zcela zanedbané děti, které jsou i díky tomu extrémně ohrožené i v běžném životním prostředí. Čemuž rovněž odpovídá statisticky dokázaný neustálý nárůst dětských úrazů.

Pokud z dětské hry nebo praktické činnosti odstraníme veškeré nebezpečí, neposkytne tím to, co poskytnout má: možnost naučit se řešit problémy, orientovat se v novém prostředí, předvídat rizika, přizpůsobit své chování okolnímu prostředí, poznat své schopnosti a smířit se s tím, že když je přeceníme, tak spadneme a něco si natlučeme. Při takové hře nebo praktické činnosti se pravděpodobně budou děti i brzy nudit a bude se prohlubovat jejich nesamostatnost až závislost na druhých lidech.

Všichni máme ze školních let bohaté zkušenosti s uplatňováním „poučení o bezpečnosti“ před konkrétní činností. Tento často stále tradičně používaný myšlenkový model se ukazuje jako minimálně efektivní, mnohdy je jeho efekt až kontraproduktivní, protože vychází z minimální myšlenkové aktivity účastníka učebního procesu a nevede jej k samostatnosti. Poskytuje pouze izolované poznatky k bezpečnosti zcela konkrétní jednotlivé činnosti, které většinou ani nemáme šanci si dlouhodobě zapamatovat, ale nevede k žádnému univerzálněji použitelnému myšlenkovému systému, který by se dal aplikovat na více různých

činností. Navíc bývá „poučení“ často koncipováno pouze formou výčtu zakázaných činností bez nutného vysvětlení důvodů těchto opatření.

I kdybychom se extrémně namáhali s tvorbou a realizací co nejdokonalejších „poučení o bezpečnosti“, neprokážeme dětem vůbec žádnou užitečnou službu. Poskytneme dítěti pouze k reprodukci myšlenkový model, který předpokládá, že při každé jeho životní činnosti bude poblíž vždy někdo, kdo mu dá přesné instrukce, jak se má chovat, co nemá a nesmí dělat, na co si má dávat pozor atd. Což je prakticky naprosto nereálné, schopnosti dítěte těžce podceňující a vedoucí k nesamostatnosti a ke zvýšení bezpečnostního ohrožení dítěte i jeho okolí.

Jediné funkční řešení bezpečnostní problematiky spatřujeme v tom, že dítě, přiměřeně jeho věku a schopnostem, budeme důsledně podporovat v konstruování systematického myšlenkového modelu jeho vlastního pojetí bezpečnosti: identifikace rizik, prevence a 1. pomoc.

Badatelský přístup k technickému vzdělávání v MŠ

Badatelský přístup má největší přínos v předškolním technickém vzdělávání a měl by prolínat co nejvíce činnostmi dítěte v MŠ. Spočívá v používání takových metod a forem práce, které využívají dětské zvědavosti a maximálně aktivizují dítě ve hře a učebním procesu, kdy dítě získává většinu informací prostřednictvím vlastní činnosti a zkušenosti, dětským objevem. Mezi nejvýhodnější patří problémové metody a metody pokusů a pozorování, experimentů a exkurzí.

Základní myšlenkový rámec, kdy je vhodné aktivizující metody použít: objevování vlastností materiálů, výběr vhodných materiálů a nářadí ke konkrétní činnosti, zkoušky vhodných postupů (tloušťka plátů, pevnost a pružnost materiálů, účinky světla, tepla, vody...na materiály, správná tuhost těsta), nalezení vhodného materiálu pro zhotovovaný předmět s ohledem na jeho budoucí funkci a umístění atd.

Je vhodné dětem klást operační otázky, např.:

- Jaké druhy papíru se skládají lehce a které těžko?
- Co způsobuje, že se některé skládají lehce a jiné těžko?
- Kolikrát se nám podaří přeložit papírový kapesník?
- Proč lidé chtějí a potřebují skládat papír?
- Co bychom si mohli vytvořit skládáním papíru?
- Kde můžeme vidět papírové krabice?
- Jak bychom mohli vyrobit stejnou (větší, menší) krabici?
- Co všechno by šlo vytvořit z prázdných krabic?
- Jaké jiné nepapírové materiály lidé používají na obaly?

Příklady pokusů a pozorování

Skládání papíru

Cíle: seznámení s různými druhy papíru a kartónu (novinový, ubrouskový, kancelářský, sešitový, časopisový, papírový kapesník, kreslicí čtvrtka, balicí papír) a jejich vlastnostmi, především souvisící se skládáním; výběr nejvhodnějšího papíru pro skládání, nácvik skládání papíru; užitečnost papíru, možnosti upotřebení, recyklace papíru, význam skládání papíru.

Průběh: organizačně rozděleno na 3 stoly:

1. stůl- Děti zkoumají různě poskládané již hotové papírové obaly (mléko, léky, hračky, sušenky, boty), hledají, kde jsou slepené, zkoušejí je celé rozložit a opět složit, slepit zpět;
2. stůl- děti samy skládají volné listy různých druhů papíru, vždy napůl, dokud jim to papír dovolí a vytvářejí různé tvary (výsledné tvary nejsou podstatné, důležitá je zkušenost se skládáním), objeví, který papír je pro skládání nejlepší;

3. stůl- děti manipulují s různými prázdnými krabicemi- skládají je do sebe (větší, menší), používají je jako díly stavebnice a konstruují objekty, modely.

Závěr Děti zjistí, že s papírem se ve svém okolí setkáme velmi často. Děti objeví, že skládání papíru má velký praktický význam a užitečnost. Zjistí, že většina papírů se dá skládat, ale tyto papíry mají velmi rozdílné vlastnosti (hlavně pevnost a odolnost při překládání). Zjistí, že skládáním papíru lze vytvořit užitečné věci.

Odolnost materiálů vůči vodě

Cíle: seznámení s různorodými materiály (bavlněný textil, novinový papír, kreslicí čtvrtka, toaletní papír, papírový kapesník, impregnovaný textil (bundy, stanovina), hliníková fólie, plastové desky) a jejich vlastnostmi, především v oblasti odolnosti vůči vodě (savé, nesavé); výběr nejvhodnějšího materiálu pro venkovní prostředí, kde prší; užitečnost znalosti o savosti/nesavosti materiálu.

Průběh: Na jednotlivé vzorky postupně kapátkem nanášíme kapku vody a pozorujeme, co se s vodou na povrchu děje.

Závěr: Děti objeví, že do některých materiálů se voda různě rychle vsakuje (savé) a u některých zůstává i dlouhou dobu pouze na povrchu (nesavé). Význam savosti oceníme u oblečení, hygienických potřeb, psacích potřeb; nesavost oceníme při ochraně před vlhkostí: obaly věcí, pláštěnky, stany, nepromokavé oblečení.

Výběr vhodného materiálu pro vytvoření náhrdelníku

Cíle: seznámení s různorodými přírodními materiály (pecka z třešně, vařený hřebíček a nové koření, šípek, vlašský a lískový ořech, žalud, borová a modřínová šiška, jeřabina, burison, plod pámelníku, kukuřice, listy) a jejich vlastnostmi, především z hlediska možnosti propíchnutí jehlou a navlečení na nit a z hlediska odolnosti proti deformaci při zmáčknutí mezi prsty; výběr nejvhodnějších materiálů pro náhrdelník.

Průběh: Jednotlivé materiály zkusíme opatrně propíchnout jehlou a navléci na nit a ty, které lze propíchnout dále zkusíme, zda se nedeformují mezi prsty při manipulaci.

Závěr: Děti objeví, které přírodní materiály je možno na tvorbu náhrdelníku použít, jak musíme některé materiály upravit, abychom je mohli použít, a ze kterých je náhrdelník nejsnáze zhotovitelný.

Schopnost lepidla slepit různé druhy materiálů

Cíle: vyzkoumat, jaké materiály lepí lepidlo Herkules, užitečnost této znalosti v praktickém životě.

Průběh: děti pracují ve skupině a na podklad z kreslicí čtvrtky postupně zkusí nalepit: korek, listy, kamínky, kovovou a plastovou fólii, kousek dýhy, lněný a bavlněný textil, papír a pozorují po uplynutí hodiny, které materiály se přilepily.

Závěr: Děti objeví, jaké materiály je možno lepidlem Herkules přilepit, zkusí vymyslet, kde všude se nám v praktickém životě může tato znalost hodit.

Výběr pomůcek pro modelování

Cíle: vyzkoumat, které pomůcky a nástroje mohou být použity při modelování; rozvoj technické terminologie; děti si vyzkoušejí a osvojí si elementární myšlenkový postup při třídění pomůcek pro určitou činnost.

Průběh: děti z hromady pomůcek a nástrojů (podložka, miska s vodou, tužka, špachtle, váleček, pravítko, kleště, kladívko, štětec, nůž, nůžky) a praktickou zkouškou s modelovací hmotou objeví ty, které jsou vhodné pro modelování.

Závěr: děti samy objeví, jaké pomůcky jsou vhodné, vyvodí, co jim práce s nimi umožní a usnadní při praktické činnosti.

Vliv světla na materiály (stálost na světle)

Cíle: objevení nových vlastností materiálu: stálost/ nestálost na světle; užitečnost a praktické využití této vlastnosti.

Průběh: lze použít několik variant, například zkoumat jen různé druhy papírů (proužky novinového, a balicího papíru, kreslicí čtvrtky, papírového kapesníku, barevného papíru) nebo materiály zkombinovat (barevný papír, listy, lněná textilie, modrotisk, plastovou a hliníkovou fólii, novinový papír). Tyto proužky do poloviny zakryjeme třeba kartónem a položíme na parapet okna. Po týdnu vzorky odkryjeme a porovnáme vzhled obou polovin vzorků.

Závěr: Na světle nestálé materiály umístíme do vnitřního prostředí nebo je musíme povrchově upravit. Když člověk zhotovuje jakýkoliv předmět, vždy musí uvažovat o tom, kde bude v budoucnu umístěn, aby vydržel.

Určování líce a rubu textilií

Cíle: vyzkoumat, podle čeho se dá poznat rub a líc textilie; jaké je praktické využití této znalosti, vlastnosti některých textilií a nové terminologie- názvy textilních vzorků.

Průběh: vybereme vzorky, u kterých lze líc a rub dobře určit (manšestr, riflovina, modrotisk, potištěné textilie), lze zařadit i vzorky, kde to poznat nejde (fleece, bavlněná tričkovina). Děti si je prohlíží a pokládají na desku stolu tak, aby navrch byla lícová strana. Poté ve dvojicích zkoumají své vlastní oblečení, zda se na použitých textiliích dá rozpoznat rub a líc

Závěr: děti samy vyzkoumají, že lícová strana bývá hezčí, má výraznější barvu, výraznější vzor, bývá hladší, je méně „chlupatá“. Kde v životě se nám může poznatek hodit (oblékání, šití, tvorba koláží) Co bývá z textilií ze zkoumaných vzorků zhotoveno (kalhoty, bundy, povlaky na polštáře, ubrusy, ložní prádlo...)

Do čeho zabalíme knihu?

Cíle: vyzkoumat, před čím chceme knihu chránit a jaké materiály jsou vhodné pro její obal; rozvoj péče o osobní věci; rozvoj schopností překládat materiály, porovnávat jejich rozměry.

Průběh: hra napodobující problémovou situaci ze skutečného života; archy materiálů (igelitová fólie, balicí papír, papírové utěrky a ubrusy, alobal, vlnitá lepenka). Děti přikládají vzorky na knihu a zkoušejí je přeložit, ověřují jejich pevnost a vhodný rozměr, třídí materiály na vhodné a nevhodné.

Závěr: děti samy objeví: materiál musí být dostatečně velký, aby se do něj dala kniha zabalit; musí být pevný, aby knihu ochránil; musí jít dobře překládat, aby šel obal zhotovit. Vyberou nejvhodnější materiály: balicí papír a igelitovou fólii.

Doporučená literatura:

Pilný, M. Jak to bylo, jak to je.(Nahlédnutí do historie věcí kolem nás) 1. vyd. Praha: Edika, 2013. 200 s.

Šír, J. Technické památky České republiky. 1. vyd. Praha: Rubico, 2012. 208 s.

Binder, M., Kovář, D. Technické památky Českých Budějovic. 1. vyd. České Budějovice: Milan Binder, 2013. 142 s.

Sloupová, M. Rok s krtkem. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 184 s.

Nádvorníková, H. Svátky a významné dny v programu MŠ. 1. vyd. Praha: Raabe, 2007. 126 s.

Lidové zvyky a řemesla

Představitost je velice cenná schopnost a nebude asi nikdy ničím nahrazena, zatímco mechanická paměť postupně ztrácí na významu. Představitivá činnost je závislá na prožitkové sféře, ve které jsou důležité pocity, city, dojmy, smyslové zkušenosti, určitý čas a prostředí, ve kterém se činnost uskutečňuje.

V technickém vzdělávání je obsažena schopnost projevit své představy, dát jim tvar a podobu a navázat na tradiční postupy a řemeslné technologie, které tak můžeme touto formou zachovávat. Důležitým prostředkem pro zachování lidového umění je osvětová činnost, výchova lidí k chápání vzniku a vývoje lidových tradic. Učitel MŠ má široké možnosti zařazovat témata zmiňované problematiky do obsahu učiva. Má možnost využívat různorodé techniky zpracování materiálů v lidové tvorbě určitého regionu.

Učitelé budou v kurzech seznámeni s historií řemesel a s postupy, jak techniku využívat. V tématech budou zařazeny i lidové tradice a zvyky. V seminářích budou poskytnuty náměty pro plánování a zařazování technického vzdělávání dětí předškolního věku, se zaměřením na lidové tradice a řemesla. Také se seznámí s materiály a možnostmi jejich využití. Činnosti pak budou moci nabízet jak formou volné činnosti dětí, tak i činnosti řízené učitelem, kde mohou zkoumat, jak si děti nejráději hrají, jak tvoří a jak využívají pomůcky. U mnoha činností budou uvedeny rady, jak podle potřeby stupňovat obtížnost tak, aby odpovídala odlišným stupňům vývoje dětí.

Součástí seminářů budou také modelové přípravy na hodinu a projekty. V nich se objeví, jak řemeslo dětem představit při poznávacích činnostech, jak využít dramatickou činnost, grafomotorické listy, pohyb (hrubá a jemná motorika), hudební i literární činnost (řečové dovednosti, rytmus).

Účastníci budou sami tvořit metodické a pracovní listy a řešit drobné úkoly, které mohou být motivací a námětem pro jejich přípravy na předškolní výuku. V nabídce budou i různé formy motivace pro děti, jako například: pohádky, dramatická činnost, pranostiky, ukázky exkurzí atd.

V tématech se objeví například textilie, sklářství, kov, svíčky, mýdla a různé lidové tradice.

Odlévání mýdla

Z historie mýdla

Mýdlo vyráběli už staří Sumerové v dobách téměř 3000 let před našim letopočtem. V Čechách se mýdlo vyrábělo převážně podomácku, byla to běžná starost hospodyněk až do 17. století. Mydlářství se u nás přesto dařilo, mydlářský cech v Praze existoval už od roku 1464. Zatímco středověk používání mýdla na osobní hygienu příliš nepřál, jeho výroba se začala ohromně rozvíjet v 19. století díky průmyslovým objevům.

Pokud vyslovíme název starodávného řemeslníka - mydlář, nevybaví se nám v Čechách většinou muž, který vyrábí mýdlo, ale slavný kat Jan Mydlář, který 21. června roku

1621 popravil na Staroměstském náměstí 27 českých pánů. Je pravděpodobné, že některý z jeho předků mydlářské řemeslo vykonával.

V dávných dobách lidé k praní používali především vodu a různé přírodniny, oblázky nebo různé druhy hlíny. U Sevastopolu byste našli horu Sapun, což v překladu znamená Mýdlová hora a poukazuje na to, že hlína zde získávaná se pro své vlastnosti používala jako jeden z prvních čisticích prostředků. Čistící účinky objevili lidé také u rostliny zvané Mydlice (Saponaria), jejíž kořeny, kůra i plody obsahují sekret, který ve vodě pění, čistí a navíc tato rostlina dříve hojně rostla podél řek a potoků. Dalšími známými pracími prostředky pak byly soda a dřevěný popel, které se přidávaly do vroucí vody, v níž se prádlo mnulo či prošlapávalo.

Výroba mýdla

Materiál

Mýdlová hmota, formičky, barvítka, přísady na zdobení, plotýnka, malý kastrůlek, lžice.

Pracovní postup

Mýdlovou hmotu rozpustíme v kastrůlku na plotýnce. Hmotu nevaříme (teplota 70 až 80 stupňů), ihned po rozpuštění ji odléváme lžící do formiček (ty musí být pružné) a můžeme ji také barvit speciálními barvítky. Většinou postačí jen malé množství, aby se mýdlo zbarvilo a zároveň si ponechalo svoji průhlednost. Do výrobků můžeme také při odlévání přidávat různé sušené bylinky, mletou kávu, korálky, aromatické přísady a další komponenty, které zvýrazní vzhled a vůni mýdla.

Zdobení a výroba svíček

Historie svíček

Člověk v dávných dobách objevili oheň, který využíval pro světlo i teplo. Oheň měl a má své výhody, ale i nevýhody. Nevýhodou je velké spotřeba dřeva, a také špatné přenášení z místa na místo. Důvod ke změně byl tedy jednoduchý - umístit oheň na malé místo a zpomalit hoření. Svíčky a hlavně jejich výroba, se vyvíjela v různých zemích zcela nezávisle. Vyráběly se ze včelího vosku, z tuku velryb nebo například z tuku z vařené skořice.

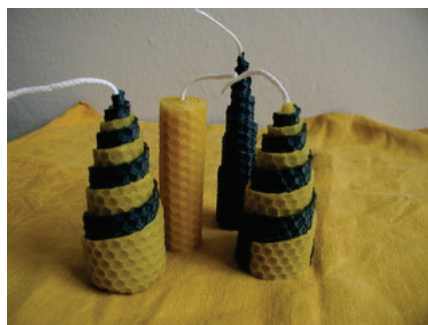
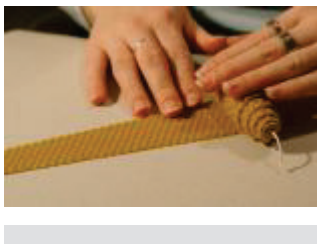
1. Výroba svíček z včelích plástů

Materiál

Pláty včelího vosku, knoty do svíček, vykrajovátka.

Pracovní postup

Včelí plásty je před stáčením nutno zahřát. V létě je necháme nahřát na slunci, v zimě plásty stáčíme na větší dlaždici, kamenné či betonové desce, kterou si předejdeme v troubě nebo na topení. Správná teplota podložky je taková, při které se vosk již netaví, ale také se neláme. Poté z plástů vyřízněte obdélník, vložte knot, který důkladně zamáčkněte do okraje a začněte smotávat svíčku. Ze zbytků pláství si můžete vykrajovátka vykrojit různé motivy (prasátka, čtyřlístky, hvězdičky, zvonečky,...) a nalepit je na již hotovou svíčku nebo připevnit k dárku. Nebo naopak můžete vykrajovátka vykrajovat pláty před dokončením. Tak vám vznikne opak plastických ozdob.

2. Svíčky dekorované voskovými pláty

Materiál

Voskové pláty, voskové pásy, vykrajovátko, svíčky, kulatý nůž, nůžky, raznice.

Pracovní postup

K výrobě jemné dekorace použijte dekoraci z vosku v podobě stříbrných řetízků ve voskovém plátu a samozřejmě svíčku. Nepotřebujete žádné lepidlo. Jednotlivé řady řetízků si velice snadno oddělíte, přiložte na dekoraci, použijte mírný tlak a teplo ruky. Proužek se přilepí sám, bez použití lepidla. Když se vosk zahřeje a přichytí ke svíčce, už s ním nelze pohybovat. K dekoraci svíček použijte voskové pláty a raznici nebo kovová vykrajovátka či nůžky. Vykrajované ozdoby připevníte na svíčku stejně jako voskové řetízky.

Pokud budete používat raznici, sejměte spodní kryt raznice, z voskového plátu sejměte krycí papír a plát vložte do raznice. Raznici stlačte a stlačenou raznici neuvolňujte, vyražený tvar sejměte z raznice a teprve potom jí uvolněte. Zabráníte tak uvíznutí výseku v raznici.

Malování na sklo a obrázky ze skleněné drti

Historie skla

První počátky českého skla spadají do 11.stol. našeho letopočtu. Velký rozmach sklářství v Čechách nastal v 17. stol. za císaře Rudolfa II, kdy se Čechy stávají střediskem sklářských umělců. Ani 30-letá válka české sklářství nezničila, pouze pozastavila jeho vývoj. České sklo se stává v 18. století sklem světovým, naprostou bezbarvostí a leskem úspěšně soutěží se sklem benátským. Sklo je bezbarvá hmota. Nejdůležitější součástí skloviny tvoří písek a křemen. Sklo vzniká ve sklářských pecích tavením.

1. Malování na destičky

Materiál

Plastová předlohy (motýl, sova, beruška...), barvy na sklo, nit.

Pracovní postup

Kontura obrázku je již předtištěná na plastové podložce, čímž je výrobek pro děti zjednodušen. Plast z bezpečnostních důvodů nahrazuje sklo. Barvy se roztírají štětečkem. Rovnoměrně vymalujeme barvou plochu mezi konturami a necháme je zaschnout 24 hodin. Na hotové výrobky se dá připevnit nit k zavěšení.

Pokud budete výrobky balit jako dárek, dbejte na to, že obrázek nesmí přijít do kontaktu s papírem. Mohl by se přilepit a poškodit. Vhodný je například celofán. Namalované sklo omývejte pouze teplou vodou.

2. Obrázky ze skleněné drti**Materiál**

Korálková drť, karton, vayštěné obrázky, štětec . lepidlo, miska.

Pracovní postup

Na lepení korálkových obrázků si připravíme šablony formátu A4 a A5 s různými předtištěnými motivy. Pro lepší pevnost obrázku je dobré list nalepit na papírovou lepenku. Ta může zároveň posloužit i jako rámeček konečného výrobku. Do místiček nasypeme korálkovou drť a postupně vylepujeme připravený obrázek. Vhodné je lepidlo Herkules, které nanášíme štětcem. Výrobek necháme dostatečně zaschnout, abychom co nejvíce zabránili opadávání korálků.

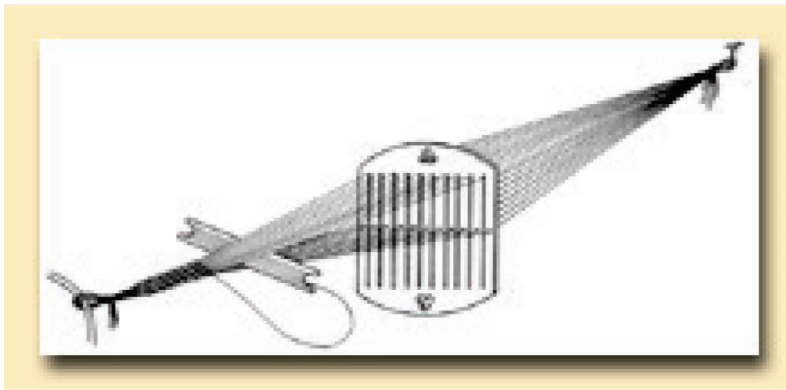

Zdroj: www.vytvarny-kurz.cz, www.tvorive-projekty.cz, Monika Cinertová

Tkaní**Historie**

Tkaniny byly vyráběny na tkalcovských stavech. Na území ČR byl v pravěku používán tkalcovský stav a to již od neolitu. Samotný princip tkaní spočívá ve vzájemném provazování křížujících se dvou kolmých soustav nití – osnovních a útkových. Ke křížení osnovních nití docházelo upevněním jedné k brdové příčce a druhých k závažím, která byla většinou z hlíny (pálená i nepálená), ale také z kamene. Takto vzniklým prošlupem byl protažen útek a vzniká vazba tkaniny. Rozlišujeme tři základní tkalcovské vazby – vazbu plátňovou, keprovou a atlasovou. Na našem území se setkáváme s vazbou plátňovou a keprovou a jejich odvozeninami.

Tkaní na destičce

Jednoduché tkaní na kartonové destičce

Materiál

Karton, nůžky, vlna.

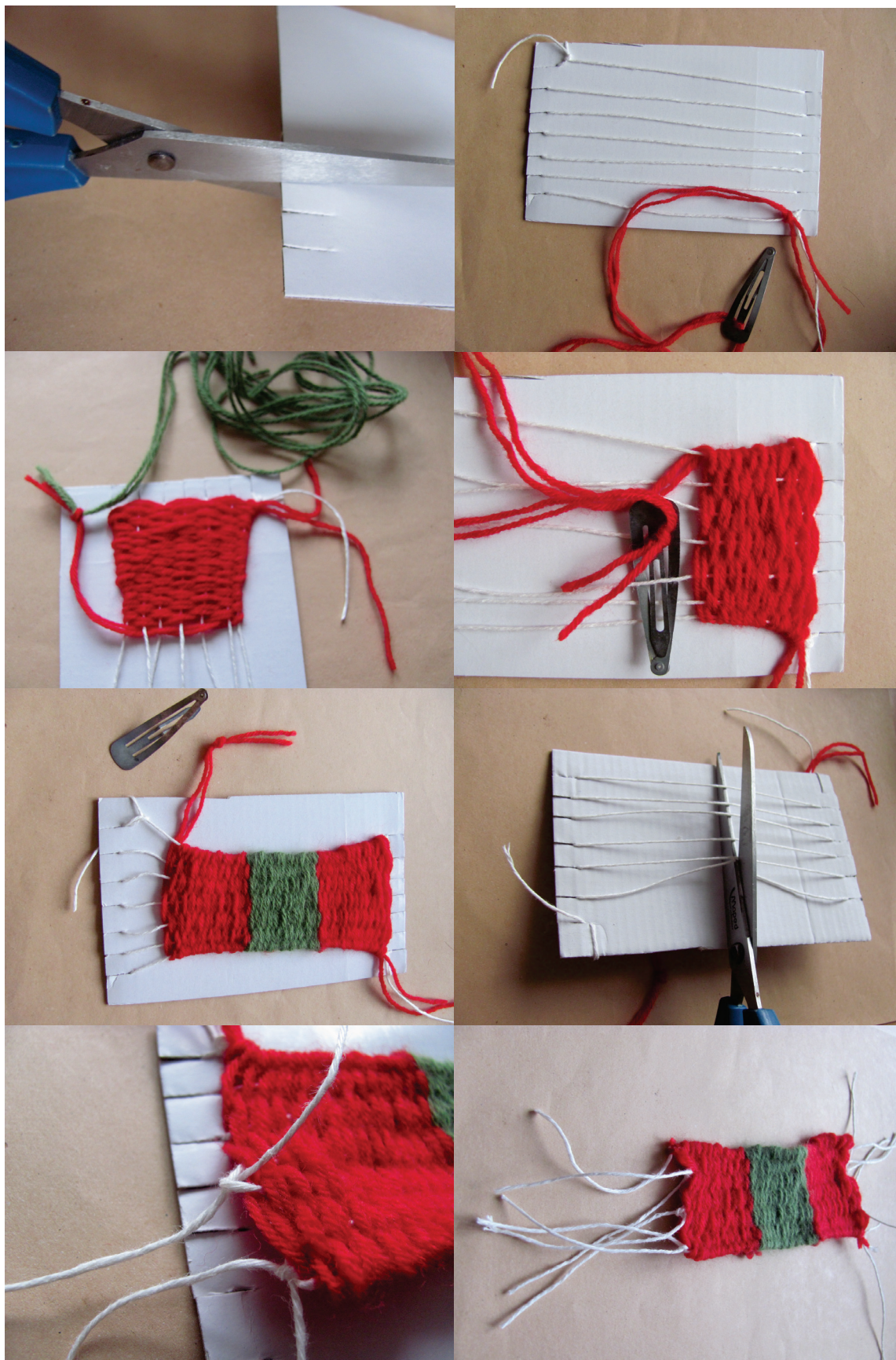
Pracovní postup

Z pevného kartonu si vystříháme destičku o velikosti 15 x 10 cm. Kratší okraje nastříháme (nejlépe sudý počet nástřihů). Do nástřihů postupně napneme vlnu, která bude sloužit jako osnova. Konce raději zajistíme uzlíkem. Připravíme si jehlu s kulatým hrotem nebo obyčejnou vlasovou sponku, která se lépe dětem drží a snadno se na ní upevní uzlíkem vlna. Zvolíme délku cca 1 m a postupně navazujeme další. Delší vlna by se dětem při práci pletla. Připevníme vlnu potřebné barvy a začneme provlékat osnovou.

Pro děti bude ideální, když si budou říkat: „Jednou horem, jednou spodem.“ Opakujeme provlékání střídavě z jedné a druhé strany. Postupně nám vzniká pruh tkanice. Začátek a konec raději zajistíme uzlíkem. Po dokončení tkaní rozstříháme osnovu v polovině zadní strany destičky a každé dva sousedící konce těsně u výrobku svážeme.

Na takto velké destičce utkáme pásek cca 10 cm dlouhý. Může sloužit jako záložka.

Na papírové destičce se stejným způsobem dá také vytvořit obrázek. Osnovu po dokončení nestříháme.

Zdroj: www.hostoriejinak.cz; <http://www.klic.cz/remesla/tkaltech.htm>; Monika Cinertová

Lidové tradice v MŠ

Svatá Kateřina

Svatá Kateřina žila v období 3. a 4. století v Egyptě, který byl součástí Římské říše. Vyznávala křesťanskou víru a vyzvala k tomu i císaře, za což byla vězněna a souzena. Ke křesťanství se jí podařilo získat všechny učence. Ti byli potrestáni a Kateřina krutě mučena a popravena. Posléze bylo křesťanství zrovnoprávněno a Kateřina byla prohlášena za svatou. Byla velmi vzdělaná, a proto je ochránkyní mnoha významných univerzit (Karlova univerzita v Praze) nebo ochránkyní řemesel – knihtiskaři, přadleny, koláři.

Se svátkem sv. Kateřiny souvisely zábavy a tancovačky – poslední zábavy v roce před adventem. Zábavy byly pořádány ženami a v tomto období začínaly přástky, kdy se na kolovratu zpracovával len. Při předení se vyprávěly různé pohádky a příběhy.

Brýle na taneční zábavu

Materiál

Papírové brýle, šablona, čtvrtka, tužka, nůžky, lepidlo Herkules, stuhy, peříčka, drahokamy, ...

Pracovní postup

Pokud budeme používat na brýle čtvrtku nebo karton, obkreslíme si tvar na plochu a vystříhneme. U zakoupených hotových brýlí nic nevystříhujeme a rovnou zdobíme, což je vhodnější pro méně zručné děti. K dozdobení můžeme ještě použít peříčka, drahokamy, stuhy, dle fantazie a nápadů

Zdroj: Lidové tradice, Dagmar Šottnerová; www.aurednik.cz; Monika Cinertová

Vánoce

Zvykoslovné pečivo

Slané těsto

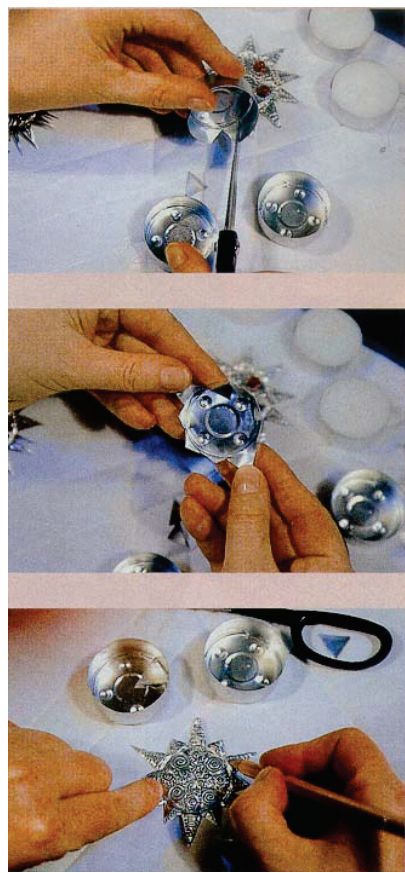
2 díly hladké mouky, 1 díl soli, půl až tři čtvrtiny dílu vody.

Suroviny smícháme a vypracujeme těsto, které není nutno dlouho propracovávat. Jedná se o velmi univerzální modelovací hmotu. Uzavřená v sáčku vydrží připravená k použití při pokojové teplotě i 2 týdny. Nedáváme ji do chladničky, tam těsto zřídne. Předměty není nutno vytvrzovat, stačí je nechat volně uschnout při pokojové teplotě. Lze je ale rovněž usušené péci, aby získaly požadovaný odstín: na vysokou teplotu a krátkou dobu. Těsto lze barvit i ve hmotě, přidáváme kakao, potravinářské barvy, barvy Duha apod.

Tvoření z kovové fólie

- Technologický postup: folii důkladně očistíme a vystříhneme základní tvar.
- Na rubovou stranu vyznačíme fixem základní linie obrazu.
- Folii položíme na podložku ze silnější lepenky.
- Vytlačování provádíme z obou stran folie, abychom docílili žádoucí plastičnosti.
- Je vhodné vytlačovat linie i plochy.
- Velmi vhodným nástrojem je vypsaná propisovací tužka.

Absolventská práce: 4 možné varianty

- Ukázka ztvárnění regionální lidové tradice ve výuce v MŠ
- Ukázka ztvárnění volně vybraného řemesla ve výuce v MŠ
- Ukázka zařazení technických památek do výuky v MŠ
- Ukázka realizace námětu z kurzu ve vaší MŠ

Velikonoce**Mechová pryž – mozaika****Materiál**

Vajíčka z mechové pryže (můžeme také použít vystřižená vajíčka z kartonu nebo čtvrtky), barevná mozaika z mechové pryže – samolepicí (větší a menší formát), děrovačka. Nůžky, tužka a šablona ve tvaru vajíčka.

Pracovní postup

Pokud budeme používat na vajíčka karton, obkreslíme si tvar na plochu a vystříháme. Samolepicí pryž pak přilepíme na vejce a tvoříme barevnou mozaiku. U vajíček z mechové pryže nic nevystříhujeme a rovnou zdobíme, což je vhodnější pro méně zručné děti. K dozdobení můžeme ještě použít glitrová lepidla. Otvor na pověšení vajíčka uděláte děrovačkou.

Patchwork

Zvykoslovné velikonoční předměty

Další velikonoční tvorba

Staročeské máje

Máje – Původ tradice

Český název tohoto měsíce ho vcelku výstižně charakterizuje. Květen je opravdu plný vůně, květů a svěží zeleně. Jaro je v plném proudu. V lidové tradici bývá počátek května spojen se stavěním májek. Obyčej stavění májí je velmi starý a znají ho po celé Evropě. Možná je to pozůstatek prastarých jarních slavností, kdy strom představoval strážného ducha obce. Stromy vybrané na máje musely být silné, rovné a někdy tak vysoké, že bylo obtížné je porazit a dopravit na místo. Druh stromu býval různý, hodně se užívaly smrky, jedle nebo borovice, protože déle vydržely zelené. Ale právě tak byla oblíbená i bříza. Kmen máje byl většinou hladký, oloupaný, někdy byla kůra hadovitě vyřezávána. Zelený vršek koruny se zdobil barevnými stuhami a šátky, květinami a fábory z pestrého papíru. Pod ozdobeným vrškem mnohde ještě visel věnec, zhotovený ze zeleného chvojí a také barevně ozdobený. Máje stávaly ve vsích do svatodušních svátků, někdy až do léta. Dokud se nepokácely, musely se hlídat, protože ukrást máj sousedům bylo prestižní záležitostí. To ostatně platí i dnes.

Ověncený strom představuje nejen symbol jara, ale také lásky. Bývalo zvykem stavět kromě ústředního stromu, kterému někde říkali král, také menší májky, stejně upravené a ozdobené. Chlapci je stavěli před domy svých dívek a bydlelo-li jich v jednom domě několik, dostala každá svou vlastní májku. Dokonce mohly být i velikostně odlišené podle věku jednotlivých adresátek, nebo na nich byly pro pořádek cedulky s jejich jmény. Z konce 19. století se dochovaly popisy tohoto obyčeje, v nichž se tvrdí, že se týkal jen dívek zachovalých, tedy panen.

Se stavěním májek nebo v den kácení máje se pořádaly i taneční zábavy, většinou v režii místní mládeže. Předcházela jim většinou obchůzka s hudbou a výskotem po domech, před nimiž stály májky. Veselý průvod postupně narůstal, děvčata se k němu postupně připojovala, až nakonec došel na náves, kde se tančilo před ústřední májkou.

V pozdější době se měsíc květen stal symbolem pro čas lásky. Tradovalo se, že každá dívka musí být na 1. máje políbena mužem pod kvetoucím stromem, jinak že do roka „uschne“. Které se to nepodařilo do půlnoci, musela aspoň obejmout a políbit mladý strom, nejlépe břízu.

Máje v Hrádku

Tento staročeský zvyk jsme se pokusili vzkřísit v Hrádku u Rokycan v roce 2000. Co se zdálo nenávratně ztraceno, bylo znovu obnoveno. Velkou úlohu sehráli i rodiče současných „májovníků“, kteří je motivovali vzpomínkami a podpořili je i finančně, stejně tak, jako MěÚ Hrádek a OS Pionýr Hrádek, který celou akci zaštiťoval. Zaujatá omladina se neváhala obléknout do krojů a před zraky desítek, ba i stovek diváků předvést oslavu mládí tak, jak to uměli naši předci.

V roce 2014 jsme již oslavili 15. ročník této nádherné tradice. Každý rok nám přibývají i malí tanečníci z řad předškoláků. Maminky šijí a půjčují si kroje a mrňouskové se radostně roztáčejí v rytmech lidové hudby společně s omladinou a davy nadšených přihlížejících často nedokáží skrýt dojetí.

Máje v Hrádku začínají stavbou májky 31. dubna, kde se schází i malé čarodějnice. Po očištění, nazdobení a postavení máje následuje rej čarodějnických bytostí a zábavné soutěžení. Nechybí ani ohýnek, opékání buřtů a celonoční hlídání máje při kytaře. Májový průvod krojované omladiny a předtančení České besedy na náměstí pak probíhá některou sobotu v měsíci květnu. Mládenci ozdobí celé město březovými májkami a máj postaví i u každé dívky, která se předtančení účastní. Také popíší po městě vápnem trasu, kudy průvod následující den půjde.

Dopoledne probíhá na náměstí a ve městě takto:

Májovníci se schází v Domě kultury již brzy ráno. Jsou nastrojeni do krojů a probíhá generálka s orchestrem, který hraje besedu. Mezitím probíhá na náměstí jarmark – výrobky dětí z občanských sdružení (dnes již spolků). Také si návštěvníci mohou prohlédnout výstavu kronik města, výstavu historických krojů a poslechnou hudbu Hrádeckého dechového orchestru. Přijíždí vůz tažený koněm, který bude po zakončení besedy nazdoben. V deset hodin vystoupí krojovaná mládež a přidávají se i malé děti. Po vystoupení následují taneční

sóla, focení a zdobení vozu. Průvod tanečníků s hudbou vede Kecal, který celou akci řídí. Mládež provolává májová hesla a zve občany na večerní zábavu. Zastávky jsou u všech májovnic. Kecal vyzve otce dívky, aby zaplatil do klobouku dobrovolnou částku, a tak si mohl zatančit s dcerou sólo. Na každé zastávce je nachystáno občerstvení. Odpoledne na náměstí vyhlásí Kecal jméno dívky, za kterou zaplatil otec největší sumu a ta se stává na následující rok Májovnicí. Od předešlé dívky dostává na hlavu květinový věneček. Zábava pokračuje večerní zábavou, kde mládež ještě jednou zatančí besedu, kterou tak pilně několik sobot trénovala.

Máje v MŠ - náměty

- Ukázka kroje, videozáznam z veselice, fotografie
- Beseda s prarodičem, který se dříve májových oslav účastnil
- Májové písničky a říkadla, tanečky
- Zdobení břízky, věnce
- Výroba sukénky z krepového papíru pro dívky a pro chlapce pentličky (na klopou)
- Výroba pohoštění – piškotové dortíčky s marmeládou
- Zahradní májová slavnost pro rodiče a přátele školky
- Jízda na nazdobeném koni
- Účast dětí na akci města

Zdroj: www.urbanicko.cz/strana/staroceske-maje; Lidové tradice, Dagmar Šottnerová, Cinertová Monika

Sukénka z krepového papíru

Materiál

Červený a žlutý krepový papír, barevné papíry, raznice, lepidlo, provázek (může být i mašle), nůžky, metr.

Pracovní postup

Z krepového papíru ustříháme pruh široký alespoň 1 m (budeme řasit). Raznicí si nazdobíme pruhy barevného papíru, který nalepíme na dolní kraj sukně. Horní kraj přehneme asi 5 cm od kraje a vložíme do něj provázek, který poslouží jako zdrhovadlo a zároveň zavazování sukně. Kraj přilepíme tak, aby tunýlek zůstal prostupný pro provázek.

Pentle na klop

Materiál

Spínací špendlík, stuhy – červená, žlutá a zelená, lepidlo, filcová kytička, nůžky.

Pracovní postup

Na spínací špendlík přivážeme stuhy, které si nastříháme v délce cca 40 cm. Uděláme jednoduchý uzel nebo můžeme použít liščí uzel. Na každý spínací špendlík použijeme tři stuhy. Na závěr přilepíme v místě uzlíků filcovou kytičku.

Využití regionálních technických památek v předškolním vzdělávání

V každém regionu nacházíme velký počet rozmanitých historických technických památek. Snadno tak můžeme do vzdělávacího programu zařazovat exkurze do těchto objektů. Děti jistě nadchneme a zaujmeme poznatky o různých tradicích, objektech, zvycích. Propojíme tak snadno školu s reálným životem, žáci budou mít lepší představu o životě a myšlení našich předků. Již v mateřské škole může vzniknout motivace dětí pro výběr budoucího povolání.

Pokusila jsem se navrhnout jednu regionální exkurzi. Týká se kraje, kde, žiji. Jedná se o návštěvu historického vodního Hamru v Dobřívě, vzdáleném 4 km od města Hrádek, kde se nachází ZŠ a MŠ. Provedla jsem exkurzi se skupinou dětí mladšího školního věku a s dětmi předškolního věku.

Jedná se o pěší výlet lesem. Vyzkoušíme si orientaci v prostoru, určování světových stran, odhad vzdáleností, můžeme pozorovat stopy zvířat, stromy a další rostliny a samozřejmě se pohybovat na čerstvém vzduchu.

Předem děti informujeme o cíli naší výpravy a o tom, co je obsahem naší exkurze. Po návratu můžeme o našem poznání zpívat či toto téma využít ve výtvarné či pracovní výchově.

Učitel si musí předem řádně připravit trasu a měl by předem znát i obsah přímé exkurze. Někdy bývá vhodnější, aby děti po exponátech provázeli a zároveň ukázky komentoval sám vyučující. Jistě není problém získat požadované informace předem a připravit se. I to mohu potvrdit z vlastní zkušenosti.

Vodní hamr Dobřív (Stručné informace o Hamru, příprava na výše zmiňovanou exkurzi)

Hamry nebo jinak samokovy bývaly veliká kladiva či kobyly, jimiž se na kovářských bušily kovy, pruty, plechy, mísy, hospodářská a zemědělská nářadí atd., a které byly poháněny buď žentourem nebo častěji vodním kolem. Vodní hamr v Dobřívě je dřevěná, roubená, zachovalá a všeobecně známá památka Dobřív. Hamr stál pod vysokou hrází Huťského rybníka (rozloha – 1ha 84a) na dolní nivě. Tam stály i další hutní provozy. Vedle potoka vznikala strusková halda. Ta byla v posledních padesáti letech srovnána a dnes slouží jako pláž při koupání.

Hamr zde stojí asi už od 16. století. V provozu byl nepřetržitě tři století a to až do roku 1956, kdy byl zrušen jako průmyslový závod. K ohřevu železa byla postavena pec a také se zde skladovalo uhlí a dřevo. V roce 1701-2 došlo k přestavbě. Z budovy se stala dřevěná trojpodlažní hala pokrytá šindelem. V letech 1825-30 došlo k další přestavbě a poslední přestavba proběhla v polovině 19. století. Tuto podobu si zachoval až do dnešních dnů. V té době měl Hamr pět kol na svrchní vodu. Naposledy se v něm kovaly radlice k pluhům. V dnešní době je Hamr díky mnoha nadšeným lidem opět v provozu. Hamr je nyní expozicí Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech a jako památka 1. kategorie je zapsán ve světovém seznamu památek UNESCO.

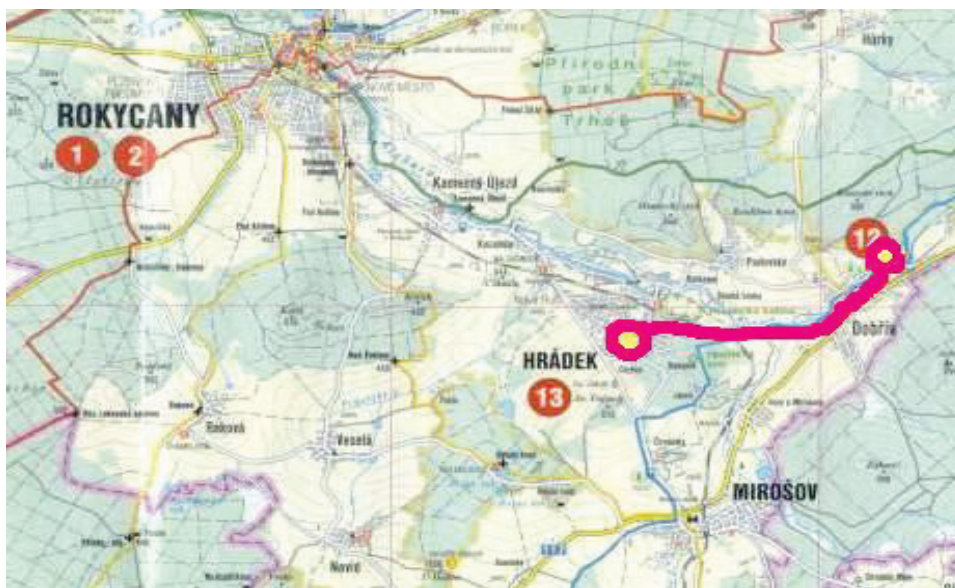
Průběh výletu a prohlídky objektu

Předběžně jsem konzultovala prohlídku s pracovníky muzea a ti byli ochotni a přizpůsobili svůj program naší výpravě a vystoupili zde nejen v roli kovářů, ale i jako výborní průvodci. Jmenovitě to jsou Ondřej Tomášek, Vladislav Fišer a Josef Švec.

- 1) Místo srazu – u MŠ Hrádek
- 2) Úvod – Dopis od vodníka, který hamr hlídá - seznámení s trasou výletu; co nás čeká cestou; cíl naší výpravy

- 3) Rozdělení do 2 družstev a označení lístečky – slouží jako jmenovky a zároveň si na ně děti lepí cestou získané obrázky
- 4) 1. zastávka – Housenka; celé družstvo se chytí mezi nohama za ruce a proběhne co nejrychleji daný úsek. Členové rychlejšího družstva získávají obrázek.
- 5) 2. zastávka – Hod šiškou na cíl. Každý má tři pokusy a nejlepší střelci získávají obrázek.
- 6) 3. zastávka – Zvídavé otázky (kde je sever..., hlavní město ČR, jaký slavíme svátek na jaře, co o nich víte..., atd.). Za správnou odpověď získá obrázek.
- 7) 4. zastávka – Poznávání zvířat na obrázcích. Za správnou odpověď získá obrázek.
- 8) 5. zastávka - Dobřív u Švédského mostu. Povídání o historii této památky. Orientace – pod, nad, vedle atd.
- 9) 6. zastávka – Cíl výpravy vodní Hamr Dobřív. Exkurze. Možnost vyzkoušet si vlastnoručně vykovat hřebíky. Seznámení s vodníkem z hamru, ukázka dušičkových hrníčků a focení. Zpěv písní pro vodníčka.
- 10) Zhodnocení prohlídky. Vyhodnocení soutěže – počet získaných obrázků. Rozdání odměn a pamětních listů.
- 11) Zpáteční cesta do Hrádku. Rozchod.

Na následujících obrázcích je vyobrazena budova hamru a Václav Fišer u nůžek na stříhání studeného železa přibližně z poloviny 19. Století.

Velké kladivo staré 400 let, malý nadhazovací hamr, který obsluhují Ondřej Tomášek a Václav Fišer.

Vodník, který děti motivoval v průběhu her a celého výletu a s ním děti ze školky při zpěvu písní vodníkovi pro radost.

Zdroj: Lidová řemesla a tradiční řemeslné technologie a jejich význam v současném pojetí technické výchovy na primární škole, Monika Vasková; Monika Cinertová

<http://podpora-ms.pf.jcu.cz/>

Emailová adresa pro konzultace: opvk-remesla@pf.jcu.cz

Manažer KA: PhDr. Eva Roučová, Ph.D.

Garant kurzu: Mgr. Monika Cinertová

Lektoři kurzu: Mgr. Monika Cinertová

PhDr. Eva Roučová, Ph.D.

Neprošlo jazykovou korekturou

Metodická podpora byla zpracována v rámci projektu Profesní podpora pedagogů předškolního vzdělávání (Profesní podpora MŠ), který je financován prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (CZ.1.07/1.3.00/48.0078).